

FEUILLETON

VEERTIG JAREN TITEL VAN TANDARTS

DOOR P. H. BUISMAN

Hoe de titel in de wet kwam

Toen in 1876, als correctie op de artsenwet van 1865, weer moest worden overgegaan tot het invoeren van een afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst, werd aan die bevoegdheid de titel „tandmeester” verbonden. In feite was dit laatste een herstel van de vóór 1865 bestaande toestand. Bij de wet van 12 Maart 1818 (buiten werking gesteld door de artsenwet) was o.a. een regeling getroffen „voor het afleveren van behoorlijke getuigschriften van bekwaamheid aan al degenen, die tot vroedmeester, oogmeester, tandmeester en drogist wenschen bevorderd te worden”. Volgens een verdere bepaling zouden „alleen de oog- en tandmeesters, die in het Rijk gevestigd zijn, de bevoegdheid hebben, om, op een getuigschrift verkregen bij een Provinciale Commissie, hunne kunst in het geheele Rijk uit te oefenen”.

In 1818 deed de term tandmeester officieel haar intrede in de wetgeving om zich daarin bijna een eeuw te handhaven.

Op het tijdstip der herinvoering en in het kader der toenmalige ontwikkeling van het vak kon deze wettelijke term als vanzelfsprekend worden aangemerkt; zij sloot aan bij de vóór 1865 bestaande geneeskundige voorziening, die naast de doctores medicinae ook plattelandsheelmeesters in haar gelederen telde, met een (geografisch) beperkt recht tot uitoefening der geneeskunst, in de titel tot uitdrukking komend. In de aanduiding „. . . meester” werd daarbij tot uitdrukking gebracht dat het uitsluitend praktisch gevormde personen betrof.

Twee jaar nadat aldus de tandheelkunde weer autonoom geworden was, verscheen een tweede wet, regelende de voorwaarden tot het verkrijgen van de herstelde bevoegdheid, de vereiste kennis dus waarvan blijk moest worden gegeven om tot tandmeester te worden bevorderd. Deze wet van 1878 is, zij het met latere wijzigingen — waarvan één het onderwerp van deze beschouwing vormt — tot de invoering van de wet van 4 Augustus 1947 van kracht gebleven.

De wet moge al gelijk blijven, de tandheelkunde dier dagen deed het niet en in de jaren volgende op de invoering zette de theoretische ontwikkeling, gepaard aan uitbouw van de praktische toepassingen, zich in voortdurende en snel toenemende omvang voort. En zo deed zich reeds in de negentiger jaren de situatie voor dat de tandmeesters zich op andere wijze bij het publiek aandienden dan met de titel, die hun bij de wet was verleend. Voor een niet gering deel was dit een uitvloeisel van hun gestegen gevoel van eigenwaarde hetwelk hen deed menen dat een andere naam: tandarts, beter bij de eigen bekwaamheden paste. Daarbij kwam dat ook het spraakgebruik, gelijk op alle gebieden des levens verandering onderging; oude beroepsaanduidingen geraakten geleidelijk in onbruik en werden door nieuwe, als meer passend bij de gewijzigde omstandigheden, vervangen. Dat de rechtstreeks betrokkenen als meest belanghebbenden dit bevorderden ligt voor de hand. In dat opzicht onderscheidden de tandmeesters zich niet van anderen, wier beroepsaanduiding nieuwe vorm aannam, niet het minst door eigen initiatief. Schoolmeesters werden onderwijzers, scheepsmachinisten omgedoopt in scheepswerktuigkundigen, vroedvrouwen (de nog steeds in de wet verankerde titel ten spijt) geven de voorkeur aan „verloskundige”,

handelsreizigers noemen zich vertegenwoordiger, barbiers promoveerden zichzelf tot kapper; kortom de beroepsnamen vertoonden over een breed front de neiging te worden aangepast aan de zich veranderende gedaante van de maatschappelijke functie, resp. aanzien, die niet het minst de belanghebbenden zelve daarin tot betere weergave trachtten te brengen en in het spraakgebruik zagen opgenomen.

Wat de tandmeesters betreft, deze spiegelde zich aan de beroepstitel van hun Duitse collega's, zulks te gereder omdat de vakliteratuur van onze oosterburen zich bij uitstek in hun belangstelling kon verheugen, vooral waar het de medische ontplooiing betrof. Maar ook de artsen distancieerden zich van de vroegere betiteling „geneesmeester” door zich als geneesheer aan te dienen, zij het alleen in geschrifte.

In hoeverre dit door de tandmeesters negéren van de wettelijke, dus officiële titel als „correct” mag worden beschouwd dan wel betwijfeld, zal uiteraard afhangen van de instelling van de beoordelaar. Het ontbrak in die tijd niet aan personen, met name artsen, vooral zij die de tandheelkunde als specialisme uitoefenden, die elke gelegenheid te baat namen om bij het onkundige en buitendien daarvoor onverschillige publiek deze in hun ogen misleidende en wederrechtelijke zelfbetiteling als tandarts aan de kaak te stellen. Desondanks wist deze zich, eenmaal in het spraakgebruik opgenomen, daarin mede door de kortheid te handhaven. Daarbij kwam dat het voeren van een zelfgekozen beroepsnaam niet in strijd is met enige wettelijke bepaling.

Inmiddels was in het begin van deze eeuw de vigerende regeling zoveel ten achter geraakt bij de ontwikkeling der tandheelkunde dat een aanpassing aan de gegroeide toestand ook door de regering werd nodig geacht en zo werd in 1911 een wetsontwerp ingediend ten doel hebbend om de exameneisen (en daarmee het onderwijs) een overeenkomstige uitbreiding te verlenen. De overtuiging dat de organisatie van het tandheelkundig onderwijs vernieuwing behoefde had, zo verklaarde de minister, er reeds toe geleid dat gelden waren toegestaan voor de bouw van een nieuw tandheelkundig instituut.

Wat ten aanzien van de opleiding en de examens het wetsontwerp behelsde moge hier buiten beschouwing blijven, zeker niet van belang ontbloomt (althans voor het zelfgevoel der tandartsen) was het daarin vervatte voorstel om de titel tandmeester te vervangen door die van tandarts. Dit was althans de in de Koninklijke Boodschap van 28 Februari 1911 vermoedelijk als blijde boodschap voor de tandmeesters bedoelde mededeling.

Zeker zal de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken (waaronder Onderwijs destijds ressorteerde) Mr. Th. Heemskerk niet hebben voorzien tot welke reacties deze voorgestelde titelwijziging aanleiding zou geven. Van het Voorlopig Verslag aangaande het wetsontwerp dat op 7 Juli verscheen, was niet minder dan een vijfde gedeelte alleen daaraan gewijd; het was duidelijk dat ook van buiten de Kamer een sterke aandrang tegen dit ministeriële initiatief was uitgeoefend.

De titel van arts, aldus werd door verscheidene leden betoogd, is er een die zekere wettelijke bevoegdheden aangeeft en zo scheen het hun niet aanbevelenswaardig de titel toe te kennen, zij het ook in samenstellingen, die in dit opzicht tot misverstand aanleiding konden geven. De Regering was aldus verplicht de titel, die zij aan het bezit van die kennis verbindt, hoog te houden en zoveel mogelijk te verhinderen dat het publiek door vergissing of misleiding in de waan zou komen met een arts te doen te hebben waar inderdaad geen recht op die titel aanwezig was. Sommige leden gingen in hun bestrijding van de titel van tandarts voor tandheelkundigen, niet in het bezit van het artsdiploma, zó ver (aldus het voorlopig verslag) dat zij niet alleen in de wet de titel „tandmeester” of „tandheelkundige” wensten vast te leggen, maar een strafbepaling wilden zien

opgenomen tegen het bezigen door bedoelde personen in opschrift of advertentie van de titel tandarts.

Enkele leden verklaarden dat zij tegen de titel minder bezwaar zouden hebben indien de opleiding althans een theoretisch-medische voorstudie omvatte, m.a.w. dat alleen kandidaten in de geneeskunde tot het afleggen van het theoretisch tandheelkundig examen zouden worden toegelaten. Nu volgens het wetsontwerp zelfs de waarborg van medische kennis ontbrak konden zij zich met die titel moeilijk verenigen.

Hoe afwijzend dit alles ook luidde, het ontbrak niet aan stemmen ten gunste van de voorgestelde titel. Men mocht vertrouwen, zo werd verderop in het v.v. opgemerkt, dat de titel het beroep in aantrekkelijkheid zou doen winnen en zo het peil van algemene ontwikkeling en wetenschappelijkheid der tandheekkunde ten goede zou komen.

Ter vergoelijking van het gebruik van de titel tandarts door tandheekkundigen (zo valt verder te lezen) werd opgemerkt dat voor deze, voor zover zij de moderne opleiding hadden genoten, zich de behoefte had doen gevoelen een titel te voeren ter onderscheiding van vroegere wetsbepalingen, die zoveel lagere eisen stelden. Ook werd opgemerkt dat de titel tandarts gaandeweg burgerrecht had verkregen en dat het diensvolgens voor de hand lag daaraan bij deze gelegenheid sanctie te verlenen.

Na een half jaar zou blijken dat de minister gezwicht was voor de critiek die zijn voorstel in de afdelingen had opgewekt. In zijn Memorie van Antwoord van 20 Januari 1912 verklaarde minister Heemskerk dat hij aan de wijziging van de titel geen grote waarde hechtte; aangezien evenwel uit taalkundig oogpunt het woord „tandheekkundige” juister scheen, stelde hij in aansluiting aan de in het voorl. verslag gemaakte opmerkingen thans deze titel voor. In het v.v. was reeds aanbevolen om, wanneer de oude titel voor de betrokkenen een onaangename klank had vanwege de herinnering aan vroegere toestanden, op deze wijze aan hun bezwaren tegemoet te komen.

De minister trachtte de aan deze zwenking voor de belanghebbenden verbonden teleurstelling te verkleinen door eraan toe te voegen dat in ons recht het voeren van beroepstitels was vrijgelaten.

Twee weken later verklaarde de Commissie van Rapporteurs dat na kennisgeving van de Memorie van Antwoord en de gewisselde „schrifturen” het wetsontwerp voldoende was voorbereid voor de openbare beraadslaging.

Het zou echter nog ruim een jaar duren al eer het aan de mondelinge behandeling toe kwam en het ontwerp een plaats op de agenda van de Tweede Kamer verwierf.

Op 4 Maart 1913 te elf uur waren 78 kamerleden aanwezig toen de behandeling aan de orde werd gesteld. Bepalen wij ons tot de titelkwestie, dan ontpopte de toenmalige afgevaardigde voor Amsterdam Prof. G. A. v a n H a m e l ¹⁾ zich als een overtuigd voorvechter van de aangevallen en door de minister geabandonneerde titel van tandarts. Hij begon zijn betoog met de aandacht te vragen voor een „kleine kwestie, nl. de titel die aan de heren zal worden gegeven”. De titel tandarts, betoogde hij, was zo geheel in het volksleven en in het taalgebruik opgenomen, dat zij op alle aankondigingen en aan alle huizen, waar dentisten woonden, voorkwam. Hij betwistte dat taalkundig het woord „tandheekkundige” beter zou zijn. Hij vond het een lelijk woord omdat het te lang was; het accent viel op meer dan één lettergreep en reeds daardoor was het minder geschikt. Uit taalkundig oogpunt mocht het kortere woord tandarts zeker niet worden geweerd. Hierin was weliswaar het woord „arts” opgenomen, dat in het

¹⁾ Dr G. A. v a n H a m e l, 1842—1917; hoogleraar in het strafrecht aan de Gem. Universiteit van Amsterdam. Kamerlid van 1909—1917.

dagelijks leven niet in zwang is, men spreekt altijd van dokter. Het eigenaardige van onze taal is, zo ging hij voort, dat in samenstellingen op genezing betrekking hebbende het algemeen begrip terug komt. Zo spreekt men van lijfarts, veearts, zelfs van zielenarts, zonder dat een predikant daardoor inbreuk zou maken op het monopolistische recht van de gekwalificeerde arts.

Men had echter ook wel andere woorden, vervolgde hij, die duidelijk de onjuistheid aantoonde van de tegen de titel tandarts ingebrachte bedenkingen en in dat verband noemde deze afgevaardigde de woorden voogd en graaf. Het eerste, als waker over belangen van anderen, had daarna een speciale betekenis voor degene die waakt over de belangen van minderjarigen. In samenstellingen als landvoogd, slotvoogd, vlootvoogd, kerkvoogd en strandvoogd was slechts de algemene betekenis terug te vinden en een kerkvoogd zou zich allerminst als voogd van een minderjarige voordoen.

Bij het woord graaf was het hetzelfde. Tijdens het leenstelsel een ambtenaar, belast met de opperste rechtspraak en later ook bestuurder van een bepaald Rijksgebied, werd na het vervallen der heerlijke rechten dit het hoogste adellijke predicaat. De algemene betekenis van bestuurder, zo ging Prof. v a n H a m e l voort, vindt men terug in de woorden dijkgraaf, pluimgraaf, houtgraaf, meentgraaf dus in verband met grondbezit. Men zou een dijkgraaf of een pluimgraaf echter allerminst beschuldigen misbruik te maken van de adellijke titel „graaf”. Hiermede meende hij voldoende te hebben aangetoond dat men verkeerd had gedaan het woord „arts” in de samenstelling „tandarts” anders dan in algemene zin op te vatten en daarom deed het de spreker leed dat de minister gehoor had gegeven aan de opmerkingen in het voorlopig verslag, temeer waar de heren tandheekkundigen op de naam tandarts gesteld bleken te zijn. Het publiek was eraan gewend en aanvaardde het als een algemeen gebruikelijk woord. Hij was voor het overige met de minister van mening dat bij invoering van een andere titel de tandheekkundigen door zouden kunnen gaan zich tandarts te noemen als zij bij de uitoefening van hun beroep niet de grens hunner bevoegdheid overschreden; het onbevoegd voeren van een ambtstitel was niet strafbaar.

Dit pleidooi vond steun bij het lid K. t e r L a a n ²⁾ al was het naar hij zeide, alleen maar omdat de heren de naam graag hadden en er niemand in de wereld kwaad mee deden. Bovendien deelde hij de taalkundige argumenten van zijn voorganger.

De koffiepauze bracht een min of meer sensationele wending. Het vermoeden ligt voor de hand dat deze na de algemene beschouwingen tot een sterk verloop had geleid, mogelijk dat daarnaast andere leden ter vergadering waren verschenen. Toen na heropening der beraadslagingen tot artikelsgewijze behandeling van het wetsontwerp werd overgegaan, diende Prof. v a n H a m e l een door 10 leden ondertekend amendement in, strekkende om het woord tandheekkundige alsnog te vervangen door tandarts. Dit was temeer verrassend omdat deze spreker tevoren de mening deelde van de minister dat het eigenlijk een zaak van weinig belang was en hij voor een amendement vooralsnog niet voldoende steun had kunnen vinden.

Niet ten onrechte slaakte de minister de verzuchting dat het gemeen overleg met de Staten Generaal soms leidt tot enigszins zonderlinge casusposities. Men had, aldus de minister, na de dreiging van een desbetreffend amendement mogen verwachten dat de tegenstanders in het voorlopig verslag van de titel tandarts in groten getale zouden zijn opgekomen om het amendement te bestrijden en eventueel daaraan de nederlaag te bezorgen. Echter bleef op de rede van Prof. v a n H a m e l stilzwijgen heersen en van de wens het amendement krachtig te bestrijden bleek niets. De minister (blijkbaar had hij reeds bij voorbaat de neuzen

²⁾ Burgemeester van Zaandam en lid van de Tweede Kamer van 1901—1937.

geteld) meende hieruit de conclusie te mogen trekken dat, hoewel hij zijn taalkundige bezwaren bleef handhaven, het de wens van de meerderheid van de Kamer was dat deze mensen tandarts genoemd zouden worden en zo nam hij, om geen stemming uit te lokken, het amendement over³⁾. Het gehele wetsontwerp werd met deze en enkele verdere kleine wijzigingen op 7 Maart d.a.v. zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Volledigheidshalve zij nog vermeld dat deze titelverandering ook werd opgenomen in de gelijktijdig behandelde wet van 1876.

Ook in de Eerste Kamer waren er leden die tegen de nu door de Minister overgenomen titelwijziging bezwaar hadden. Blijkens het eindverslag van de Commissie van Rapporteurs, dat reeds een maand later verscheen, kon men zich niet algemeen verenigen met de wetsvoorstelling, in zoverre daarin weder de benaming tandarts was opgenomen ter vervanging van die van tandheekkundige, aan welke laatste enige leden de voorkeur bleven geven omdat het hun minder wenselijk voorkwam de titel van arts, die denken doet aan een bepaalde wetenschappelijke opleiding, ook toe te kennen aan anderen, die deze opleiding niet hadden genoten.

De minister was ditmaal niet van zins voor deze bedenkingen uit de weg te gaan. In een desbetreffende nota verklaarde hij dat de aangevoerde bezwaren tegen de titel hem niet overwegend voorkwamen, omdat de praktijk deze reeds lang als de algemeen gebruikelijke erkende. Ook al zou de wet een andere titel vaststellen, dan zou — getuige de ervaring onder de bestaande wetgeving opgedaan — de praktijk daarvan toch geen verandering ondervinden. Voor misbruik van de titel zag hij geen gevaar.

Met deze ministeriële zienswijze nam blijkbaar de Eerste Kamer genoegen en zo werd op 24 April 1913 zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming de herziening van de wet van 1878 en ook van de wet van 1876 aangenomen.

Reeds werd de veronderstelling geuit dat aan de oppositie in de Tweede Kamer tegen de titel van tandarts invloeden van buiten niet vreemd waren. Zo had het hoofdbestuur van de Ned. Maatschappij tot bevordering van de Geneeskunst op de verschijning van het voorlopig verslag gereageerd met een adres aan de Staten Generaal waarin er op werd aangedrongen dat tot de uitoefening der tandheekkunst alleen zouden worden toegelaten zij, die met goed gevolg het artsexamen hadden afgelegd en subsidiair de titel van tandmeester niet zou worden gewijzigd in die van tandarts.

Welke was, zo zal men allicht vragen, de reactie, die deze wetswijziging in de kringen der tandmeesters gaande maakte gedurende de twee jaren, nodig voor de totstandkoming? Het zal vermoedelijk verbazing wekken, maar deze scheen — althans te oordelen naar wat daarover in geschrifte is vastgelegd — te grenzen aan het onverschillige; van enig officieel tandheekkundig optreden was geen sprake. Pas in de vergadering van de Vereniging van Nederlandse Tandartsen van 11/12 Januari 1913 gaf N o r d⁴⁾ een uiteenzetting van en critiek op het wetsontwerp en dus aan de vooravond van de definitieve beslissing. „Het heeft, aldus zijn inleiding, in hoge mate mijn verwondering gewekt dat men zo weinig aan-

³⁾ In zijn antwoord op een toespraak van tandheekkundige zijde bij diens afscheidscollege in 1948, bracht Prof. Dr. A. J. P. v a n d e n B r o e k de titelwijziging ter sprake en laakte het in minister H e m s k e r k dat deze tegenover Prof. v a n H a m e l het been niet stijf gehouden had. De overweging dat de opposanten tegen de tandartstitel hem bij de openbare behandeling in de steek hadden gelaten en de blijkbaar op dat ogenblik te verwachten meerderheid in de Kamer, rechtvaardigden genoegzaam 's ministers overneming van het betreffende amendement.

⁴⁾ C h. F. L. N o r d : De reorganisatie van het tandheekkundig Onderwijs. T. v. T. 1913.

dacht en belangstelling aan het wetsontwerp heeft geschonken, zo weinig dat ik de overtuiging heb dat velen ternauwernood weten wat de nieuwe wet behelst en welke veranderingen worden voorgesteld."

„Wij hebben een titel, zo luidde het verder, die van tandmeester, waarvan niemand nu eenmaal gebruik maakt, die voor ons, terecht of ten onrechte, een onaangename klank heeft en door het spraakgebruik veranderd is in die van tandarts, een benaming zonder wettelijke sanctie." Dat hij voorstond deze sanctie te verlenen, behoeft geen betoog.

In een veel vroeger stadium had wijlen Van Hasselt⁵⁾ zich reeds geprikkeld getoond door het eerder vermelde adres van de Mij tot bevordering der Geneeskunst. Mocht de wetgever besluiten de titel tandmeester te handhaven en het gebruik van die van tandarts verbieden, dan was hij tevens gehouden, zo betoogde de schrijver op 22 Mei 1911, die titel alleen toe te staan aan artsen, die bewijzen van bekwaamheid in de tandheelkunde zouden hebben afgelegd en niet alleen een blauwe Maandag in Berlijn of elders waren geweest. Hij ontzegde het morele recht van actie tegen de titelverandering aan de kleine groep van mondartsen (12 in getal), wier voorzitter zich niet had ontzien om onder eigen naam iets te publiceren hetwelk achteraf bleek een vertaling te zijn van een stuk uit . . . 1883!

Maar, zo zal de lezer van thans denken, dat de tandmeesters toentertijd zo weinig in beweging kwamen is ten dele begrijpelijk. Zij waren nu eenmaal na hun opleiding officieel tot tandmeester bevorderd en bleven dat heel hun verdere leven. Individueel was er voor hen derhalve niets meer in dat opzicht te bereiken. Voor de studenten, mijmert hij in gedachten voort, was het natuurlijk heel wat anders, zij waren er rechtstreeks bij betrokken. Na voltooiing van hun studie werd hun het recht verleend de titel te voeren, die de tandmeesters eigenmachtig hadden geassumeerd.

Ziehier tot welke „vervoering" de schrijver van de chroniek inzake de lotgevallen van de studie, in de Tandheelkundige Studenten Almanak 1914 zich heeft laten verleiden:

„Kort voor de groote vacantie werd de nieuwe tandheelkundige wet aangenomen, waarover men al bijzonder slecht te spreken is. Voor de studenten wordt het er niet beter op, afgezien van de zwaardere eischen, die we ten zeerste toejuichen".

Na enkele technische bezwaren voert het verslag dan als grief aan „dat de theoretische examens in het vervolg slechts voor één te Utrecht zetelende commissie afgelegd kunnen worden, hetgeen ondanks de redenen die de wetgever er voor aangeeft, principieel is af te keuren".

Over de vervanging in de wet van de verouderde titel door de nagestreefde en thans daarin vastgelegde geen woord; ook zal men tevergeefs elders in het genoemde jaarboekje naar enige vermelding zoeken. Als verzachtende omstandigheid zou men kunnen aanvoeren dat ook het Tijdschrift dier dagen zich na de aanneming tot een zakelijke uiteenzetting van de nieuwe wettelijke regeling beperkte en zich niet te buiten ging aan enig blij van voldoening over het door Prof. van Hamel behaalde succes.

Men moet dus wel tot de conclusie komen dat de wens naar vernieuwing van de wettelijke titel slechts leefde bij een klein deel der practici, hetwelk ook langs die weg erkenning zocht van de plaats, die de tandheelkunde allengs had ingenomen onder de erkende wetenschappen. Voor de overgrote meerderheid der praktizerenden vormde het verschil tussen de toegekende titel en het openlijke gebruik van een andere, kennelijk geen probleem.

⁵⁾ A. L. J. C. van Hasselt: Ingezonden. T. v. T. 1911.

Hoe het zij, Prof. v a n H a m e l had met zijn loffelijke bemoeiingen ten behoeve der tandheelkunst recht gehad op groter erkentelijkheid dan stilzwijgen; men heeft echter, althans in het openbaar, al heel weinig laten blijken dat met zijn initiatief en scherpzinnige argumentatie deze afgevaardigde minstens de dank der professie had verdiend.

Op 21 Mei verscheen de wet (officieel: van 28 April 1930) in het Staatsblad, in November gevolgd door een tweetal wijzigingsbesluiten met betrekking tot de regeling van de examens, maar tevens met het oog op de nieuwe titel.

Wanneer men mocht verwachten dat het na 21 Mei met goed gevolg afgelegde praktisch tandheelkundig examen automatisch werd gehonoreerd met de tandartstitel, dan wordt zulks niet door de werkelijkheid bevestigd. De oude titel bleef nog verleend tot de laatste uitslag in de zittingsperiode der examencommissie op 18 Juli. Pas na de grote vakantie, het eerst op 31 October, werd het diploma uitgereikt, dat recht geeft tot het voeren van de titel van tandarts.

Wie vóór de zomervacantie nog niet rijp was bevonden om tot tandmeester te worden bevorderd en pas daarna het examen kon herhalen, vond dit oponthoud op de weg naar de tandheelkundige praktijk beloofd met de titel van tandarts.

Tot slot nog een enkele opmerking. Gelijk reeds eerder werd te kennen gegeven, bracht de nieuwe wettelijke titel geen enkele verandering voor hen die onder vigeur van de wetten van 1876 en 1878 in een vroeger stadium tot tandmeester waren bevorderd. Zij bleven wat zij waren, immers op grond van het afgelegde examen was hun dit radicaal verleend. De nieuwe titel was gebonden aan de daarvoor gestelde, d.w.z. gewijzigde exameneisen. Vandaar dat in de wet een bepaling is opgenomen (art. 24) luidende, dat ieder die op het tijdstip waarop deze in werking treedt, bevoegd is tot uitoefening der tandheelkunst, deze bevoegdheid behoudt.

Over wat de gemoederen der belanghebbenden nog meer zou kunnen be-roeren maakt de wetgever zich geen zorgen.

Voor wie, inmiddels ook al dun van haar en tanden geworden, mocht menen dat deze figuur er een is uit de volmaakt verleden tijd, zij vastgesteld dat van het in 1913 afgesloten oude corps tandmeesters ten getale van ruim 400, er thans nog ongeveer 80 tot de gelederen behoren al zijn daaronder meerderen, die de praktijk lang of korter geleden vaarwel hebben gezegd.

Gelijk bekend verliest op de laatste dag van deze maand de wet van 1878 voor de komende generatie tandartsen zijn praktische betekenis. Op of voor die datum zal door de commissie belast met het afnemen van het praktisch tandheelkundig examen voor het laatst aan tot dat examen gerechtigden het diploma worden uitgereikt hetwelk het recht verleent tot het voeren van de „titel” van tandarts. Daarna is alleen de wet van 4 Augustus 1947 van kracht, op grond waarvan de „hoedanigheid” van tandarts wordt verkregen.

De herdenking van het veertigjarig jubileum (om het ietwat weids uit te drukken) van de titel betekent tevens het einde van deze specifieke vorm van het in en vóór 1913 veel omstreden niet-wettelijk gevoerde predicaat.

Literatuur:

- Handelingen der Staten Generaal, zittingsjaren 1910—1911 tot 1912—1913. Bijlagen idem.
- Tijdschrift voor Tandheelkunde 1911—1913.
- Tandheelkundige Studenten Almanak 1914.
- Groot Woordenboek der Nederlandse Taal.

EEN REIS NAAR AFRIKA

Een uitnodiging om orthodontische voordrachten te houden op het 2e Zuid-Afrikaanse Congres, van 2—9 Mei in Johannesburg, was een welkome aanleiding om een oude wens in vervulling te doen gaan, Zuid-Afrika te bezoeken en te gelijktijd ook het nabije Oosten in het reisplan op te nemen.

En zo ging het dus naar Istanbul, teneinde de schoonheid te leren kennen van de aloude stad aan Bosporus en Gouden Hoorn, waarbij wij ten zeerste profiteerden van het feit dat de Turkse collega's al het mogelijke deden om ons verblijf zo prettig en interessant mogelijk te maken. Verder ging de tocht naar de Zwarte Zee, de Zee van Marmora, het in Klein-Azië gelegen Broessa, de oude hoofdstad van het middeleeuwse Turkije met zijn prachtige Moskeeën, en uiteraard de historische en kunstschaten, die Byzantium, Constantinopel en Istanbul voor de bezoeker zo bij uitstek belangwekkend doen zijn.

Wat Istanbul betreft, een ieder die zich enigmate verdiept in de problemen van het verjongde rijk van Atatürk, moet bewondering gevoelen voor de wijze waarop hier getracht is en wordt een Mohammedaanse feodaal-middeleeuwse staat zo snel mogelijk om te zetten in een modern land, in staat zich aan te passen aan de eisen aan een West-Europese mogendheid gesteld ten opzichte van handel en verkeer, cultuur en wetenschap.

Wat de tandheekkunde betreft, Turkije heeft op een bevolking van 21 miljoen, ± 1700 tandartsen, waarvan 750 zijn aangesloten bij de „Turkish Dental Society”. Het is derhalve duidelijk dat een zeer groot gedeelte van de bevolking, vooral ten plattelande, is aangewezen op de hulp van onbevoegden. Istanbul heeft 400 tandartsen; daar is ook de tandheekkundige Universitaire opleiding. De studie duurt vijf jaar. Van 1934—1950 was Prof. K a n t o r o w i c z de directeur en leider van het onderwijs, thans is het geheel in Turkse handen. Er zijn vijf gewone hoogleraren, drie buitengewone en acht assistenten voor 300 studenten. Plannen zijn in de maak voor een nieuw Instituut en uitbreiding van het aantal assistenten.

Een aanzienlijk aantal collegae heeft zijn opleiding in Frankrijk gehad, enkele in Duitsland of Amerika.

Wij waren een avond de gasten van de Dental Society, zodat ik in de gelegenheid was een aantal leden persoonlijk te leren kennen. Men was verlangend zich meer aan te sluiten bij het Westen en de F.D.I. De grote afstanden maken dit practisch wel bezwaarlijk, maar men hoopt toch op meer contact. Mij werd het erelidmaatschap der Vereniging aangeboden.

Wij werden ook in de gelegenheid gesteld de aanbieding bij te wonen van een „ereprofessoraat” aan Dr. D j e l i m P a s h a, de beroemde, ruim tachtigjarige chirurg, die een halve eeuw geleden al hoogleraar was in Istanbul, later hoge politieke posities heeft bekleed — hij was minister en jarenlang burgemeester van Istanbul — maar steeds voor de Universiteit in het algemeen en de geneeskunst en de chirurgie in het bijzonder, grote belangstelling is blijven koesteren. Deze universitaire plechtigheid verschilde in niets van die aan een West-Europese Universiteit en men had zich ook in de Sorbonne kunnen wanen, ware het niet dat het Turks nu eenmaal geen Frans is! Bij een aansluitend bezoek aan de Chirurgische Universiteitskliniek bleek dat dit zeer modern ingerichte ziekenhuis in niets onderdeed voor die van de beste zusteruniversiteiten.

Van Istanbul ging de reis naar het prachtige Beiroet, dat dank zij zijn vrij geldverkeer, evenals Tanger een oord is geworden waar de chevaliers d'industrie en alles wat speculant is, elkaar ontmoeten en waar derhalve het aantal luxe hotels restaurants, nachtclubs en wat dies meer zij, uit de grond vliegt, maar dat door zijn schitterende ligging en de historische schoonheden van de Libanon, toch ook

een oord blijft waar de toerist volledig aan zijn trekken komt. Baalbek, de Ceders van de Libanon, Tripoli, het oeroude Biblos, om maar enkele plaatsen te noemen, zijn oorden waar iedere geïnteresseerde vreemdeling zijn hart kan ophalen aan de oude, ja alleroudste, cultuur!

Van Beiroet ging het naar Egypte, waar Caïro, Luxor en Assoean werden bezocht en wij — ondanks een zeer hoge temperatuur in Luxor en Assoean — alle gelegenheid hadden de fantastische schoonheid van de oude Egyptische kunst te bewonderen.

Tevens ontbrak het ons niet aan de gelegenheid om ook hier te ervaren hoezeer dit land momenteel in gisting is; hoezeer de overgang van een niet meer te handhaven autocratie, via een opgezweept nationalisme, thans haar uitweg zoekt in een democratie waarvoor het uiteraard nog lang niet rijp is; hoezeer het Egyptisch intellect dit alles zeer wel inziet en hoe machteloos een ieder is om zelf koers te bepalen, nu het momenteel voor iedere demagoog zo gemakkelijk is op de snaren der volksconsciëntie te tokkelen!

Wat de Europeaan in Caïro wel sterk opvalt, is het feit dat evenals in Istanbul en Beirut, het verkeer, het hotelwezen en de stadsuitbreiding vormen vertonen die zóver uitgaan boven hetgeen wij in de West-Europese landen sinds de oorlog gewend zijn, dat men zich verbaasd afvraagt waarom hier wél kan wat bij ons niet meer mogelijk lijkt.

Wanneer men in Zuid-Afrika soortgelijke opmerkingen maakt, kan men nog stellen, dat men daar te maken heeft met een jong, rijk en bevoorrecht land. Dit geldt echter zeker niet voor de Arabische landen, en wat daar bijvoorbeeld aan nieuwbouw en herstel wordt gepresteerd, wijkt zozeer af van het povere gedoe in West-Europa, dat er alle reden is zich af te vragen, waarom niet althans een beetje van de energie in deze Oosterse landen ook naar onze zogenaamde werkzame Westerse streken kan worden overgeplant.

Egypte met zijn ± 20 miljoen inwoners heeft ongeveer 600 tandartsen en daaruit alleen al kan men zo ongeveer afleiden hoe het in doorsnee met de tandheelkundige opvoeding der inwoners gesteld moet zijn. De tandheelkundige organisatie telt 60 leden, er zijn twee opleidingen, één aan de Universiteit te Caïro, één aan die te Alexandrië. De studieduur is 5 jaar, Caïro heeft ± 150 studenten, Alexandrië ± 100 .

De tandheelkunde wordt beschouwd als een onderdeel der geneeskunde en is dan ook aangesloten bij de „Medical Association”. Deze heeft een fraai en groot gebouw als zetel, waar de administratie is gevestigd, maar waar ook een uitgebreide medische bibliotheek aanwezig is, benevens een grote vergaderzaal en een aantal vertrekken voor bestuurs- en commissie vergaderingen.

In het Egyptische Tijdschrift voor Geneeskunde is ook de tandheelkunde ondergebracht, zodat de samenwerking tussen geneeskunde en tandheelkunde er groter is dan in de meeste andere landen. Iedere maand houdt de Afdeling Caïro van de Egyptian Dental Society een wetenschappelijke vergadering in dit gebouw en het toeval wilde dat dit geschiedde op de avond van de dag waarop ik mij 's-morgens vertoond had.

Aan de uitnodiging om die bijeenkomst bij te wonen werd gevolg gegeven. Een hoogleraar uit Alexandrië (Oostenrijker) sprak (in het Engels) over de behandeling van fracturen van het kaakgewricht; er waren ongeveer dertig belangstellenden en er volgde een geanimeerde discussie.

Na afloop waren wij de gasten van de voorzitter aan een souper in een zó specifieke Egyptische établissement, met zoveel Egyptische gerechten die beleefdheids-halve ook genuttigd moesten worden, dat ik de volgende dag enige moeite had de gevolgen te boven te komen!

Van Egypte vertrokken wij naar Khartoum, teneinde ook iets van de Soedan

te aanschouwen. Een temperatuur van 111° in de schaduw, die ook 's nachts niet noemenswaard verminderde, maakte dat onze energie ietwat geremd werd en wij verheugd weer in het vliegtuig stapten, dat ons via Nairobi, dat stevig militair bewaakt wordt, ten slotte aan het doel onzer reis bracht: Johannesburg.

Wij kwamen er een paar dagen vóór het Congres begon en hadden zodoende de gelegenheid op ons gemak eens rond te kijken en te „acclimatiseren”, wat overigens niet moeilijk viel, want de ontvangst door de collegae en hunne dames was dermate hartelijk en gastvrij, dat wij ons terstond volkomen thuis gevoelden, evenals dat trouwens met alle andere buitenlanders het geval was; een gastvrijheid en hartelijkheid, die zich overal waar wij later kwamen herhaalde en die zonder twijfel een van de typische eigenschappen is van de bewoners van dat mooie land.

Op 30 April waren wij gasten op de receptie van de Consul Generaal, ter ere van de verjaardag van onze Koningin en hier troffen we een groot aantal oude bekenden, nu in Johannesburg en omgeving woonachtig. Ondermeer was er het bij vele collegae bekende echtpaar Segboer-Blaauw, dat de tandheekunde aan de kapstok heeft gehangen en thans een grote en prachtig gelegen farm bezit tussen Johannesburg en Pretoria. Wij hebben hen daar bezocht en geconstateerd dat een dergelijke werkring in dat heerlijke klimaat een benijdenswaardig bestaan is! Met de Consul Generaal waren wij een dag in Pretoria en in de gelegenheid onze opwachting te maken bij de Gezant, waar juist in de tuin van het Gezantschap met de toepasselijke naam „Julianahof” een monument werd onthuld ter nagedachtenis van de Nederlandse gevallen in de laatste oorlog.

Ook werd een bezoek gebracht aan het bijzonder fraaie Regeringsgebouw, waar wij door de Minister van Volksgezondheid, Dr. B r e m e r, werden voorgesteld aan de Eerste Minister, Dr. M a l a n, en daarna tijdens een lunch, waaraan ook Dr. B r e m e r aanzat, tevens aan de Minister van Binnenlandse Zaken, Dr. D ö n g e s.

Het Congres begon op Zaterdag 2 Mei met een openingszitting in de Aula van de Universiteit. Nadat de Minister van Volksgezondheid het Congres had geopend met een toespraak, waaruit wel zeer duidelijk bleek hoe groot zijn belangstelling was voor de tandheekunde en hoe zeer deze op zijn volledige steun kon rekenen, hield de Voorzitter van de South-African Dental Society een rede, waarin hij uiteenzette wat de tandheekunde in Zuid-Afrika in de laatste decennia had gedaan om de bevolking de zegeningen der moderne tandheekunde deelachtig te doen worden.

Na een korte pauze ving daarop een Academische plechtigheid aan, waarbij de Rector Magnificus het Eredocoraat in de rechten verleende aan de voorzitter van de S.A.D.A., Dr. L. A b r a h a m s, tevens sinds vele jaren de bekwame hoofdredacteur van het Tandheekundig Tijdschrift en aan Dr. F r i e l, de wegens hoge leeftijd heengaande docent aan het Tandheekundig Instituut van de Universiteit. Aan mij werd vervolgens het „Doctor of Science” honoris causa verleend, waarbij de Deken van de „Faculty of Science” als Promotor optrad.

Het wetenschappelijk gedeelte van het Congres ving aan op Maandagmorgen in het grote, moderne Universiteitsgebouw, terwijl in het daarnaast gelegen — kort tevoren geopende „Oral and Dental Hospital”, dat naar ieders mening in de wereld zijns gelijke niet heeft, tentoonstellingen op wetenschappelijk gebied waren gearrangeerd en gelegenheid was de chirurgische afdeling te bezichtigen.

De Congresleiding, onder voorzitterschap van Dr. A l a n D e v e r a l l, had bepaald dat, met uitzondering voor Prof. M i d d l e t o n S h a w, alleen de buitenlandse gasten als sprekers zouden optreden, zodat het programma van Maandag tot Zaterdag gevuld werd door de gasten: Dr. G. L i n d b l o m (Zweden), Prof. P. O. P e d e r s e n (Kopenhagen), Dr. W. B. D o w n s

(Chicago), Dr. E. Pound (Californië), Dr. L. S. Fosdick (Chicago), Dr. A. Steiger (Zürich), Dr. F. Filce Leek (Londen) en ondergetekende. Wel werden door de leden der S.A.D.A. table clinics gegeven.

Prof. Pedersen sprak over zijn onderzoekingen in Groenland, over tandheelkundige aspecten in anthropologie en ethnologie en over zijn studies over het tandoppervlak; Dr. Lindblom over het kaakgewricht en „Bite-rehabilitation”; Dr. Fosdick over zijn onderzoekingen op het gebied der tandcaries; Dr. Pound over prothese; Dr. Steiger over kroon- en brugwerk en partiële prothese; Dr. Filce Leek over paradontose, electro-chirurgie en klinische kleurenfotographie; Dr. Downs en ondergetekende over orthodontie. Verder waren er — evenals in Londen — zeer interessante „Panel” discussies over caries, prothese, orthodontie en paradontose.

Gezien het feit dat Dr. Downs als hoofdassistent van Alan G. Brodie een voorstander is van de „Edgewise Arch” en het gebruik van Cephalometrische Röntgenopnamen en de Zuid-Afrikanen — voor het grootste gedeelte Angel-Saksisch georiënteerd — weinig of niets hadden vernomen van wat wij in Europa „Preventieve Orthodontie” noemen, was er nogal wat stof voor discussie, om het euphemistisch uit te drukken!

De belangstelling van het auditorium bleef de gehele week enorm groot en constant en het was kennelijk een gelukkige gedachte van de leiding geweest om een aantal vreemdelingen aan het woord te laten en vooral ook het programma niet te overladen, zodat er veel tijd bleef voor de gedachtenwisseling, waarvan dan ook een zeer ruim gebruik werd gemaakt.

Gedurende de plechtige slotzitting werden de buitenlandse gasten verrast met de mededeling van hun benoeming tot Erelid van de S.A.D.A., welke mededeling vergezeld ging van de overhandiging van een bij uitstek fraaie oorkonde.

Aan de „farewell luncheon” werden woorden van warme vriendschap gesproken en bleek wel hoezeer gasten en gastheren elkaar gedurende die week „gevonden” hadden.

Dit gold niet minder voor de dames. Een „Ladies Committee” onder de voortreffelijke leiding van Mrs. Breyer, die als Nederlandse Pharmaceute ook hier te lande bekend is en tevens als echtgenote van Prof. J. Breyer, die vele van zijn tijdgenoten zich nog uit hun Utrechtse studententijd zullen herinneren, zorgde zowel voor het welzijn der dames als voor een perfecte regeling van de lunches in het Universiteitsgebouw, voor het vervoer en vooral voor de gezelligheid.

Het sociale programma hield niet alleen een bezoek aan de beroemde negerdansen in, aan een van de goudmijnen, een receptie gegeven door de Burgemeester en een door de Congresvoorzitter, Dr. Deverall, een dinner, en een supper-dance, maar bevatte tevens een reeks intiemere lunches en diners. Soms in een der buitengewoon fraaie Clubs, soms in de niet minder fraaie en gezellige woningen der collegae. De stemming was uitmuntend, wat niet te verwonderen was, daar het merendeel der buitenlanders reeds oude vrienden waren en allen waren gearmeerd van het mooie land met zijn heerlijke klimaat en zijn enorme mogelijkheden.

Natuurlijk kwam nu en dan „de politiek” ter sprake en kreeg men een idee van de velerlei moeilijkheden die er heersen tussen blank, bruin en zwart, maar de indruk bleef toch bestaan dat men ten lange leste een oplossing zal weten te vinden en dat dit continent toekomstmogelijkheden heeft waar het oude Europa alleen maar jaloers op kan zijn.

Wanneer men zich realiseert dat de wereldstad Johannesburg slechts 67 jaar oud is en men ziet wat er nog dagelijks wordt gewijzigd, verbeterd en bijgebouwd, dan is de gedachte aan eigen land niet direct opwekkend.

Als men verder bedenkt, dat Zuid-Afrika met zijn 2 miljoen blanken en 8 miljoen „natives” er vier Universiteiten op na houdt (twee Engelse en twee Afrikaanse), waar aan twee daarvan tandheelkundige opleidingen zijn verbonden, die de toets met andere landen glorieus kunnen doorstaan; dat ook Pretoria een geheel nieuw, modern, perfect geoutilleerd „Dental and Oral Hospitaal” bezit, dan is er ook verder reden onzerzijds tot een angstig zwijgen. In Pretoria is Prof. J o u b e r t, die ook zijn opleiding in Utrecht heeft ontvangen en daar nog gaarne aan terugdenkt, de „Dean” en ofschoon er natuurlijk tal van moeilijkheden zijn te overwinnen, met name voor het verkrijgen van voldoende goede docenten, hebben wij de overtuiging dat het enthousiasme waarmede allen zijn beziel, die moeilijkheden snel zal weten te overwinnen.

Prof. M i d d l e t o n S h a w, de bekende leider van het Tandheelkundig Onderwijs te Johannesburg was de eerste spreker op het Congres met een zeer knappe rede over het tandheelkundig onderwijs, dat hij reeds leidt sinds 1925 en die nu zijn derde Instituut heeft kunnen bouwen. (Het vorige was nog maar 10 jaar oud, doch moest verdwijnen om plaats te maken voor een nieuw groot spoorwegemplacement!). Hij was zo gelukkig juist een docent-fulltimer te hebben gekregen, die belast wordt met de leiding van de Research afdeling, een medicus-physioloog, die aan de Universiteit van Kaapstad reeds naam gemaakt heeft door zijn werk over caries.

Wij waren ook in de gelegenheid een bezoek te brengen aan de „Coronation Dental Infirmary”, gesticht tijdens de kroning van Koning George VI, een groot gebouw van 10 verdiepingen, waar in de eerste plaats schoolkinderen worden behandeld en verder minvermogende aanstaande moeders, babies en ten slotte ook prothese-behoefigen. Men kent in Zuid-Afrika geen ziekenfondsen en op deze wijze worden dus de minst draagkrachtigen (blanken) geholpen en naar wij konden constateren, onder de bekwame leiding van Dr. F r a s e r, uitstekend geholpen.

Na het Congres waren de buitenlanders de gasten van de Afdeling Noord-Transvaal en gingen wij via Pretoria naar het fameuze Kruger Park, een wildreservaat van de grootte van Nederland, waar vanuit de auto de gehele fauna rustig in de oerstaat kan worden bestudeerd. Merkwaardigerwijze trekt geen enkel dier zich iets aan van een auto en kan men derhalve een leeuw, op het punt een antilope te bespringen, van een meter afstand fotograferen!

Alleen de olifanten zouden ietwat vervelend kunnen worden wanneer zij bij abus hun fluwelen pootjes op Uw vehikel zouden deponeren en zo van U en Uw auto wagenmoes zouden kunnen maken. Vandaar dat men bij kruiswegen, waar deze dieren wel eens over plegen te galopperen geen bordje vindt met „onbewaakte overweg”, maar met: „Beware of Elephants”.

De rustkampen bestaan uit kraalvormige kamers, waar alle comfort van een modern hotel aanwezig is en het doet ietwat onwezenlijk aan als men — die kamer verlatende — zich naar het kampvuur begeeft, waar onder gezang met begeleiding van Lindblom's „singing saw” het „Braaivleis” wordt verorberd, terwijl af en toe in de onmiddellijke omgeving een leeuw zijn avondlied brult.

Op verzoek van de Afdeling Natal hielden Dr. F i l c e L e e k en schrijver dezes in Durban voordrachten voor deze Afdeling en hadden wij ook gelegenheid kennis te maken met deze buitengewoon mooie sub-tropische havenstad aan de Indische Oceaan. Bijna onnodig te vermelden dat wij ook hier weer ongemeen hartelijk werden ontvangen en ten slotte een tocht naar het National Park in Natal maakten, dat in een heerlijke bergstreek is gelegen, waar het dan volgens de bewoners wel „winter” was, welke echter naar onze smaak toch heel veel op een mooie midzomer geleek.

De terugweg werd aanvaard van Johannesburg via de Congo, waar wij het Franse Brazzaville en het Belgische Leopoldville bezochten, tegenover elkaar gelegen aan de machtige stroom, waaraan dit gebied zijn naam ontleent. Wij hadden in Leopoldville gelegenheid een Belgisch stomatoloog te ontmoeten, die daar als enig vrij man practiseert. Voor het overige zijn de medici vrijwel allen uitgezonden door de verschillende grote Maatschappijen en beoefenen zij tevens de tandheelkunde met behulp van tandtechnici. Men kan er derhalve maar beter het zwijgen toe doen. Verder kan men over deze plaatsen weinig anders zeggen dan „dat het warm was en vèr“!

Wanneer men — teruggekeerd — tracht een einddruk te vormen na een verblijf van een paar maanden in het nabije Oosten en Zuid-Afrika, dan is deze in de allereerste plaats wel, dat de Europeaan een grote dosis bescheidenheid wordt bijgebracht. Men kan ten duidelijkste constateren, enerzijds dat het vroegere prestige van de Europeaan in deze Continenten voorgoed is verdwenen en anderzijds, dat dit niet „bij toeval“ is geschied. Wie het sterke en bruisende leven gadeslaat in deze landen, die voor een deel economisch met ontzaglijke moeilijkheden te kampen hebben en dan ziet wat er ondanks alles is en wordt bereikt, kan moeilijk anders dan erkennen dat het oude Avondland vergeefs tracht nog langer op zijn reputatie te leven en bezig is aan deze reputatie ten onder te gaan. Ook wanneer wij cultuur en wetenschap vergelijken, de beide zaken waar Europa zo prat op ging en merkwaardigerwijze nog gaat, kan men slechts vaststellen dat de mogelijkheden bijvoorbeeld in een jong en krachtig land als Zuid-Afrika aanzienlijk groter zijn. Het mag dan waar zijn dat onze eeuwenoude instellingen nog steeds hier en daar bevoorrecht zijn, doch dit zijn dan verdiensten van het verleden en niet van het heden.

Wanneer wij dan — als Nederlanders — de prachtige moderne Universiteiten, Instituten en Ziekenhuizen vergelijken met de al bescheiden gebouwen te onzent en de ten dienste staande middelen om dit alles te onderhouden en te doen bloeien, dan vragen wij ons voor de zoveelste maal af: Waarom? En als wij dan ten slotte ons eigen beroep bezien en vaststellen hoe zeer dit onderdeel van de volksgezondheid daar de belangstelling heeft van Overheid en bevolking, dan vinden wij — in eigen land teruggekeerd — als surprise de lectuur van onze Staten Generaal, waarin op één enkele uitzondering na, Regering en Volksvertegenwoordiging om strijd zich beijveren het land duidelijk te maken dat onbevoegden, die in strijd met de wet en het belang der patiënten, met succes jarenlang met justitie en politie de spot hebben gedreven, tot iedere prijs geholpen moeten worden om hiermede door te kunnen gaan!

Regeringsbeloften dàar worden gehonoreerd en de middelen ter beschikking gesteld om door Onderwijs en Research te doen wat mogelijk is ter bestrijding van de meest voorkomende volksziekte; regeringsbeloften hier worden een en andermaal gebroken, voldoende middelen om hetzelfde te bereiken ons onthouden en in stede daarvan het volk gelukkig gemaakt met het loslaten van niet of onvoldoende opgeleiden.

Het geval staat niet op zich zelf en is het dan te verwonderen dat wij langzamerhand onze plaats moeten afstaan aan landen waar andere opvattingen heersen over de waarde van academische vorming?

Het is maar een vraag!

Amsterdam, Juni 1953

Ch. F. L. Nord